

RADICS RUDOLF

KORTÁRSOK A DIGITÁLIS TANTEREMBEN: AZ IRODALOM ÉS A KÉPREGÉNY ESETE*

„Kitágult a családi kör. Az elektronikus média – filmek, műholdak, repülés – teremtette információs világforogató messze felülmúlja azt a befolyást, amire anya és apa valaha is képes lehetne. Az egyéniséget már nem csupán e kettő, megfontolt, vagy éppen csetlő-botló szaki formálja. Immár a világ a guru” (McLuhan, 2012, 14) – olvasható Marshall McLuhan 1967-ben publikált, magyar fordításban 2012-ben megjelent *Médiamasszázs* című könyvében. A digitális technológia térhódítása hétköznapjaink valamennyi területét érinti, ez alól az oktatás sem kivétel. Nem meglepő tehát, hogy az információs és kommunikációs technikák (IKT) oktatásban történő felhasználása iránt az utóbbi években megnövekedett az érdeklődés. Az elmúlt időszakban például számos tanulást és tanítást segítő alkalmazás, valamint weboldal vált hozzáférhetővé, amelyek a tantermen kívüli oktatás hatékonyságát segítik, emellett a pedagógiai köztudatban régóta jelen levő applikációk, online felületek és digitális tartalomszolgáltatók is újonnan felfedezésre kerültek. A koronavírus-járvány miatt kialakult helyzetre való tekintettel például a Mozaik Kiadó ideiglenesen ingyenesen elérhetővé tette digitális tankönyveit, sőt a weboldalon található különböző oktatási videók, illetve az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó alkalmazások és játékok is a diákok otthon tanulását próbálták megkönnyíteni. De megemlítené még az Adobe Inc. amerikai szoftverfejlesztő

cég is, amely az Adobe Creative Cloud asztali programjait tette ingyenesen hozzáférhetővé, így elősegítve a közoktatásban és a felsőoktatásban részt vevő diákok és oktatók munkájának folyamatos támogatását. Úgy tűnik, a tanártársadalom számára már nem igazán jelent kihívást a digitális tartalom létrehozása és megosztása, hiszen az internet számos médiumot biztosít az egyes tananyagrészek feldolgozására és bemutatására. Az adott digitális technika adekvát alkalmazásának sikeressége azonban különböző feltételek együttes teljesítésén múlik. Ezek közül a pedagógus módszertani felkészültsége, egy bizonyos szintű digitális pedagógiai eszköztár birtoklása, valamint a módszertanilag releváns és következetes eszközhasználat bizonyul a legfontosabbnak. E tényezőket szem előtt tartva az írás – ahogy a cím is sejteti – a képregény és az irodalom találkozásának módszertani kérdéseire összpontosít, s teszi mindezt a Pixton képregényszerkesztő program oktatási folyamatban való alkalmazhatóságának ismertetésével.

GRAFIKAI TERVEZŐK AZ OKTATÁS SZOLGÁLATÁBAN

„Szükséges, hogy a megismerés mindig az érzékszervekből induljon ki (semmi sincs ugyanis az értelemben, ami nem volt meg előbb az érzékekben). Mi más ez, mint az, hogy a tanítás ne a dolgok szóbeli elbeszélésével vegye kezdetét, hanem a reális megfigyeléssel? És végül, miután megmutattuk

a dolgot, jöhet a bővebb magyarázat” (Comenius, 1953, 287) – már a XVII. század legjelentősebb pedagógiai gondolkodójának oktatásfelfogásában is kitüntetett szerepet kapott az érzékszervi megismerés. Comenius Francis Bacon materialista-empirista filozófus gondolatai nyomán a konkrét tapasztalatszerzésre – vagyis az érzékelésre és észlelésre – mint a megismerési folyamat elemi komponensére tekintett. Korántsem meglepő, hogy Comenius elképzelésével egyetértésben a pedagógiai gondolkodás történetének kiemelkedő alakjai közül Uszinszkij, Pestalozzi és Diesterweg is a szemléltetés módszerében rejlő lehetőségekre hívta fel a figyelmet. Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy a comeniusi értelemben vett érzékszervi megismerés számos módon elképzelhető korunk digitális világában. Kiváló példák erre a különféle grafikai szervezők, tervező szoftverek és alkalmazások, amelyek segítségével nemcsak a vizuális gondolkodás és vizuális képesség, hanem a kreatív önkifejezés is fejleszthető.

KÉPREGÉNY ÉS IRODALOM(ÓRA)

A képregény mint műfaj kialakulása és fejlődése hosszú múltra tekint vissza. Korai előzményének tekinthetők például a barlangrajzok, de egyfajta proto-képregényként tartható számon Traianus római császár diadaloszlopa, ahogy Anglia 1066-os, normannok általi elfoglalását ábrázoló bayeux-i kárpit is. Tudniillik az irodalom és képzőművészet szintéziséből szüle-

* Jelen írást a Collegium Talentum 2020/2021 programja támogatta.

tett képregény egy olyan saját műfaj, amelyben a verbális és vizuális elem szerves egységet alkotva mesél el egy történetet: „A képregény tehát olyan narratív struktúrákat hozhat létre, ami egyedül rá jellemző, ezért sajátos kifejezési lehetőségként, autonóm műfajként kell kezelnünk, ami saját jogán létezik, nem pedig alárendelve valamely más, „komolyabbnak” gondolt szférának” (Koós, 2004). Dunai Tamás médiakutató a képregény egyik sajátosságára, azaz a mozgás hiányának problematikájára világít rá, amikor azt mondja, „[a] képregény jellemzője, hogy hiányzik belőle a mozgás – csak a mozgás érzékeltetésére képes (például kihagyásokkal vagy vonalak segítségével); a történet így nem a szemünk előtt, hanem az elménkben elevenedik meg az állókép és a szöveg összekapcsolásával. A történet követésekor a mozgás hiánya miatt érhető leginkább tetten egyfajta sajátosság, képregényekre jellemző nem-linearitás” (Dunai, 2007). A mozgás érzékeltetését segítik elő például azon weboldalak és alkalmazások, melyek a diákok kreatív képességeinek fejlesztéséhez is jelentősen hozzájárulnak. Ilyen alkalmazás többek között a Witty Comics, a Comics Master, a Stripgenerator, a Make Beliefs Comix vagy éppen a Pixton.

MÓDSZERTANI JAVASLAT

Módszertani javaslatomban a Pixton képregényszerkesztő tanítási-tanulási folyamatban való alkalmazhatóságát kísérlem meg bemutatni egy olyan tanóra keretében, amely a kortárs magyar irodalom népszerűsítését tűzte ki célul. A cél a tanár-továbbképzésben a tanári kompetenciák bővítése, valamint a magyartanárok módszertani eszköztárának innovációja. Mit kell tudnunk a Pixtonról? A Pixton a www.pixton.com címen érhető el, használata regisztrációhoz kötött. Bár a weboldal angol nyelvű, eszköztárának igénybevételéhez nem feltétlenül szükséges a nyelv ismerete. Felhasználóbarát és viszonylag könnyen kezelhető felülettel a háttér (background), a karakterek (characters), a fókusz (focus) és a szavak/szöveg (words) funkciók kaptak helyet.

KEZDETEK

Először is válasszunk egy szöveget: az én választásom most Csabai László 2010-ben megjelent *Szindbád, a detektív* (Csabai, 2010) című regényére

esik. Természetesen nem a teljes mű feldolgozását kíséreljük meg, egy tetszőlegesen választott fejezet tökéletesen megfelel erre a célra. Mindenképp jelöljük ki az olvasási időkeretet, persze vegyük figyelembe a diákok egyéb iskolai teendőit is. Az irányított olvasás lehetőségeit kihasználva például adhatunk megfigyelési szempontokat aszerint, hogy a tanórai feldolgozás során mit állítunk a középpontba.

Röviden a regényről: A mű főszereplője Szindbád, egy bagdadi élményekkel és emlékekkel felvértezett nyáriligeti detektív, aki már első megbízása kapcsán bizonyítja a detektívpályára való rátermettségét. Az első fejezet (három testvér háza) – amelyet Bazsányi Sándor csak „arányos ritmusos mesternovellaként” (Bazsányi, 2010) emleget recenzójában – in medias res kezdődik („Bagdadban is olyanok a népek, mint Nyáriligeten...” – Csabai, 2010, 5), s felhívja az olvasó figyelmét arra, hogy a történetek két különböző, kulturálisan és vallásilag meghatározott helyszíneken játszódnak, melyek szereplőinek problémái nem sokban térnek el egymástól. A megoldásra váró ügyek helyszíne egy fiktív város, Nyáriliget, mely a szerző lakóhelyére, Nyíregyházára utal. A kötet az első világháború végétől a második világháború végéig követi nyomon Szindbád történetét.

A PIXTON-ALKALMAZÁS

A feldolgozás során a regény egy fejezetével, *A Honvéd utcai esettel* foglalkozunk, melynek középpontjában egy gyilkossági ügy áll. A történet elején Szindbád a nyomozati jegyzőkönyvet olvassa, amikor megelevenedik előtte a gyilkosság áldozatául eső örménynél tett látogatása. Szindbád éppen az özvegy kihallgatására készül. A detektívet elkápráztatja a nő konyhában való jártassága, s rabul ejtik a finomabbnál finomabb falatok, így felfüggeszti az eljárást, s próbál örömet szerezni gyomrának. Végül egy homályos utalást kapunk arra, hogy a feleség követete el a gyilkosságot.

Első körben kérjük meg a diákokat, hogy néhány képkockában foglalják össze a kijelölt fejezet (a *Honvéd utcai eset*) történetét, vagy válasszanak ki egy számukra érdekes jelenetet a fejezetből. Fel kell készülnünk arra is, hogy az osztályból néhányan tanácsaltalanok lesznek a választást illetően, ezért előzőleg jegyezzünk fel magunknak néhány ábrázolásra is alkalmas

jelenetet (1. Visszaemlékezés a látogatásra, 2. A padláson látottak, 3. Az özvegy kihallgatása, 4. A gyilkosság). A színes eszköztárnak köszönhetően számos lehetőség kínálkozik, ezért még a feladat ismertetésénél hívjuk fel a figyelmet arra, hogy igyekezzenek hűek maradni a cselekményhez, a történet hangulatához, a szereplőkről szerzett információkhoz. Az elkészült alkotásokat mutassák be az osztály előtt, majd indokolják meg, hogy a kiválasztott jelenet miért ragadta meg a figyelmüket, illetve az olvasói benyomás mennyire befolyásolta a kivitelezést. Előfordulhat, hogy ebbe a feladatba azok a diákok is bekapcsolódnak, akik addig passzív befogadók benyomását keltették.

Bár elsöre talán úgy tűnhet, hogy a munkaformák közül a képregénykészítés során az egyéni munka tűnik a legalkalmasabbnak, érdemes a páros és csoportos munkával is kísérletezni. A diákok például közösen is tervezhetnek képregényt, de az is elképzelhető, hogy az egyik diák elkészít egy képkockát, a másik pedig a kronologikus rendet szem előtt tartva kiegészíti azt. A Pixton alkalmazás nem csak a szövegalkotási és szövegértési képesség fejlesztését támogatja, de hozzájárul a tanulók érdeklődésének felkeltéséhez, illetve a szemléletes-képszerű gondolkodás fejlesztéséhez is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bazsányi Sándor (2010): *Pasztell pasztiche*. Kalligram, 2010, XIX. évf. <http://www.kalligramoz.eu/Kalligram/Archivum/2010/XIX.-evf.-2010.-november/Pasztell-pasztiche>
- Comenius Ámos János (1953): *Nagy Oktatótan* (ford.: Geréb György). Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Csabai László (2010): *Szindbád, a detektív*. Budapest, Magvető.
- Dunai Tamás (2007): *Képregény Magyarországon*. https://www.mediakutato.hu/cikk/2007_01_tavasz/02_kepregeny_magyarorszagon/
- Koós István (2004): *A képregény mint sajátos kifejezési forma*. Kalligram, XIII. évf., 2. sz. <http://www.kalligramoz.eu/>
- Marshall McLuhan – Quentin Fiore (2012): *Médiamasszás. Egy rakás hatás* (ford.: Kiss Barnabás). Budapest, Typotex.

ALKALMAZÁSOK

- <http://stripgenerator.com/strip/create/>
- <http://www.comicmaster.org.uk/>
- <http://www.wittycomics.com/>
- <https://app.pixton.com/#/>
- <https://www.makebeliefscomix.com/>